

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Prudentia Et Cæteris In Confessario requisitis ad ritè
fructuosè que Diuini ministerij sui munera obeunda,
Tractatvs**

Regnault, Valère

Lvgdvni, 1611

Quarta pars capituli, in qua traduntur reliquæ regulæ iudicandi de peccato
num sit mortale aut veniale, cum quibusdam additionibus eodem
spectantibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41341

communitalis legis obligatione eximatur, de quibus videre possunt plura in praxi fori pœnit. 3. part. tom. 1. lib. 3. *m* Sufficit autem hîc addere ex ipso Alphonso; *n* tunc siue cessatio vniuersè, siue in particulari contingat, posse quemque licitè (nisi obster scandalum, quo debita superiori obedientia videatur ei denegari) contra legem agere. Intellige verò, supposito quòd res clara fuerit, seu apertè cõstitit rationabilem causam adesse, ob quam si legislator præsens esset, omnino decerneret, aut decernere deberet, legem suam non esse seruandam. Nam si dubia sit cessatio causæ legis; vt contra hanc licitè agi possit, ne nos in nostra causa (quod faciliè est) decipi contingat, recurrendum est ad superiorem, qui potestatem habet in lege ipsa dispensandi. Quomodo D. Thom. 2. 2. o id hoc habetur ex leg. 1. Cod. de legibus: *Nemini nisi principi licere legis interpretationem dare*, explicat inquiens, interpretationem locum habere in dubiis, in quibus non licet absque determinatione principis à verbis legis recedere: in manifestis autem non esse opus interpretatione, sed executione.

m tract. 4. cap. 3. q. 3. *n* in seq. docum. 5.

o qu. 120. art. 1. ad 3. Nemini nisi Principi legis interpretatione dare licet.

Quarta pars capituli, in qua traduntur reliquæ regule iudicandi de peccato, num sit mortale, an veniale, cum quibusdam additionibus eodem spectantibus.

S V M M A R I V M.

31. Pro regula iudicandi de peccatis haberi potest traditio virorum doctorum: Et communis usus piorum.
32. Duo

32. Duo documenta notanda de ijs, quæ in usu, varia sunt apud varios. 33. Transgrediens quamcumque legem superioris ex contemptu eiusdem legis, aut superioris, peccat mortaliter. 34. Quod quæ ratio probetur & restringatur. 35. Quomodo intelligi debeat diuisio peccati mortalis in superbiam, auaritiam, &c. 36. Quod peccata venialia quantocumque sint numero, numquam æquivalent vni mortali. 37. Obiectiones duæ in contrarium cum solutione. 38. Modus quo illud quod de se leuius est, per iterationem mortale esse contingit. 39. Idem actus potest successiuè esse peccatum veniale & mortale.

40. Veniale ex suo genere, non fit ex circumstantiâ mortale intra eandem speciem. 41. Modi per se, & per aliud, sicut non mutant speciem in genere mortali nec de veniali faciunt mortale. 42. Peccatum suo genere veniale non fit mortale per intensionem affectus voluntatis, in illius perpetratiõne. 43. Peccatum ex suo genere mortale, fit veniale, non per additionem aliquam, sed per detractionem. 44. Quomodo ex causa veniali, cogitatio aut delectatio genere suo mortalis, fit venialis. 45. Quod de cogitatione & delectatione in ea re dicitur, non habet pariter locum in operatione & omissione. 46. De defectu aduertentiæ excusanti operationem vel omissionem à mortali, & nonnumquam simpliciter à peccato. 47. Quod ob metum etiam cadentem in constantem virum, peccatum non desinat esse mortale.

Regula quarta de communi Doctorum &
proborum sentiendi & agen-
di usu.

REGULA quarta ad iudicandum de pec-
cato, num sit mortale, sumi potest ex
communi iudicio, & consuetudine vi-
rorum doctorum & piorum: nempe il-
lud peccatum quod communis virorum doctorum
traditio, communisque virorum piorum vsus dam-
nat tamquam mortale, pro tali habendum esse,
non autem illud de quo nullus solet ab illis fieri
scrupulus. Hæc probatur: quia docti, si qui alij, pos-
sunt in dubio de lege aliqua ratiocinando cogno-
scere, num imponat obligationem ad mortale: ita
ut id quod illi communi consensu dicunt esse pec-
catum mortale, ipsum censerit debeat tale esse, &
confirmari optima ratione: utpote, quæ ad concili-
andum inter homines iudicio præstantes vnani-
mem consensum valeret: merito etiam piorum vi-
rorum vita, communisq; sensus sumitur pro viten-
di regula: quia sicut rectum habent circa res agen-
das affectum, ita merito præsumuntur de iisdem re-
ctum habere iudicium.

De istiusmodi autem, quæ variis in locis sunt usu
32.
varia, operæpretium est duo documenta observa-
re, quæ Driedo de libertate Christiana & collegit ex
D. August. in epist. 118. ad Ianuarium. Prius est: ut
quæ non sunt contra fidem, neque contra bonos
mores, & habent aliquid exhortationis melioris vi-
tæ, id est, valent ad mouendos, & excitandos piè
animos, accendendosque diuinæ dilectionis at-
tētus: & ad excitationē, & custodiam fidei, diuinisq;

31.
Peccatum
quod com-
munis Do-
ctorum cō-
sensus tenet
esse morta-
le, pro tale
habendum
est.

32.
9 pagina
159 in ante-
memorata
editione.

cultus promotionem & augmentum : aut etiam ad inducendos Christianos in mysteriorum celestium reuerentiam, ac renouandam in illis, & confirmandam memoriam passionis Dominicae, & beneficiorum per eam nobis impensorum : quæ inquam istiusmodi sunt, vbicumque institui videmus, vel instituta cognoscimus, non solum non improbemus, sed & laudando, & imitando sectemur : nisi id aliquorum infirmitas ita impediatur, vt maius detrimentum, quam lucrum sit ex eorum obseruatione sperandum. Atque adeo in iis, quæ sic per loca variantur, non melior disciplina inueniri potest, quam vt eo modo quisque agat, eumque morem seruet, quo agere viderit Ecclesiam, ad quam forte venerit, inquit loco citato D. Augustinus; & confirmat auctoritate D. Ambrosij, qui cum Mediolani ab ipso interrogaretur super consuetudine ieiunandi Sabbato, respondit: Cum Romam venio ieiuno Sabbato: cum hic sum, non ieiuno: sic, etiam tu ad quam forte Ecclesiam veneris, eius morem serua, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi.

Posterius documentum est: ea quæ nec sanctorum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in conciliis Episcoporum statuta inueniuntur, nec consuetudine vniuersæ Ecclesiæ roborata sunt: diuersorum autem locorum diuersis moribus ita variantur, vt vix, aut omninò nūquam inueniri possint causæ, quas in eis instituendis secuti sunt homines, nihilque valere videntur ad exhortationem melioris vitæ: meritò censeri rescandanda, vbi facultas tribuitur: quia quantumcumque in eis non inueniatur, quòd ipsa sint contra fidem: religionem tamen

Agēda sunt
quæ in Ec-
clesia in
qua degi-
mus agi vi-
demus.

Quæ sint in
Ecclesia re-
scandanda.

tamen premunt feruilibus oneribus, à quibus Dominus noster illam voluit esse liberam : non subdens amplius suas, Mosaico illi iugo, quod (vt Acto- rum 15. D. Petrus dixit) *neque patres nostri, neque nos portare potuimus: sed suo iugo* (vt ipse vocat, Matt. 11.) *suauis, & oneri leui.* Vnde vt loco citato, sub initium ait D. Augustinus, Sacramentis numero paucissimis, obseruatione facillimis, significatione præstantissimis societatem noui populi colligauit. Quamquam tamē, vt addit Driedo r Ecclesia Dei pag. 161. nonnulla eiusmodi tolerat ad vitanda scandala, nisi sint contra fidem, aut bonos mores : qualia nec approbat, nec facit, nec dissimulat tacendo; sed reprehendit, auersatur, & damnat.

Regula quinta: de contemptu legis, aut legis- latoris, ex quo iudicatur peccatum esse mortale.

Quinta, & postrema regula spectans ad omnē legem, potest hæc esse: quam Alphonsus tractat in lib. 1. de lege pœnali. sub finem quinti capituli. Lex omnis iusta quantumuis nullam aliàs inducat obligationem ad culpam, vt consultoria: aut certe ad solam venialem; semper ad hoc obligat sub mortali, vt non contemnatur: seu (quod idem est) vt ei non contraueniatur ex contemptu. Cæterum censetur tunc legi contraueniri ex contemptu, non quidem quoties quis, etiam sciens, ei non obtemperauerit: sed secundum D. Thomam 2. 2. quæst. 186. art. 9. ad 3. & alios quos refert Couar. ad cap. Alma mater. de sententia excommunic. in 6. t quando voluntas ordinationi legis subiici renuit;

33. Lex omnis postulat vt non cōtra-ueniatur ei ex contem- ptu. / attamen contēnere dici potest, talis, idque cōgruenter verbis Leuitici cap. 26. ver. 15. / parte prio re §. 7. nu. 6.

indéque procedit ad agendum contra illam: ita scilicet vt (Caietano interprete ad citatum D. Thomæ locum) simul concurrant transgressio legis tamquam effectus, & contemptus legis tamquam causa transgressionis, seu causa, qua quis mouetur, & inducitur ad legem ipsam transgrediendam. Quod si ex aliqua alia particulari causa transgressio proueniat (addit D. Thomas) vt ex concupiscentia, vel ex ira, alióve huiusmodi affectu, non iudicabitur prouenire ex contemptu: ne quidem frequenter iterata: quidquid in contrarium plerique Canonistæ dixerint: quorum opinionem loco citato Couarruias repudiat, hanc D. Thomas meritò cum Adriano & Alphonso approbans: quia *cum septies in die cadat iustus*, ex cap. 24. Prouerb. iustus alioqui (quod absurdum est) dici deberet quotidie peccare ex contemptu, atque adeo mortaliter, secundùm hanc nostram regulam.

34. Quæ à Caietano in summula, verbo cõtemptus, optimè ex eo confirmatur: quòd contra dilectionem Dei sit, nolle in aliquo ei subiici: & contra dilectionem proximi, quando subiectio ei debetur in aliquo, nolle tale debitum ei reddere. At ille, qui ex contemptu legem diuinam, aut humanam iustam transgreditur, non vult Deo, aut homini subiici quando debet. Talis ergo ipsius actio est contra dilectionem Dei, vel proximi, adeoque contra charitatem directè: & per consequens peccatum mortale, charitatisve (quæ est vita animæ) destructiuum. Itaque (inquit Caietanus) peccatum est mortale dicere verbum otiosum ex contemptu, hoc est, dicere, vt facias contra legem, quæ prohibet verbum otiosum.

Similiter peccatum est mortale nolle institu-
 rum religiosum suscipere ex contemptu consilio-
 rum Christi, id est, vt non subiiciaris, sed contraue-
 nias consiliis Christi. Admonet tamen idem Caie-
 tanus non peccare mortaliter eum, qui propterea
 legem transgreditur, quòd eam contemnat, non
 quidem simpliciter, id est, non quòd absolutè no-
 lit legislatori obedire; sed secundum quid, nempe
 quòd illa sit in re leui, ob quam paruipendit non
 obedire: vt verbi gratia; Si prælatus subdito præci-
 piat, claude ostium, & subditus contemnat ob-
 temperare in eiusmodi re leui, alioqui absolutè pa-
 ratus obedire, non peccat mortaliter, nisi fortè ex
 scandalo, vel alia circumstantia peccatum aggra-
 uaretur in infinitum: quia non præterit mandatum
 prælati, vt faciat contra illud absolutè prout man-
 datum est; sed cum hac additione prout manda-
 tum est de re leui. Quo fit, vt talis transgressio
 mandati, non proueniat ex eo simpliciter, & ab-
 solutè, quòd contemnatur mandatum ipsum: sed
 ex eo quòd leue sit illud, quod in eo mandatur: ita
 vt affectus quasi sustentatus à tali leuitate, non
 ruat verè in contemptum: perinde ac vsuuenit in
 eo qui aliquid parui momenti furatur; cuius affe-
 ctus ita sustentatur à paruitate rei, vt habeat se,
 quasi illius adimpletio, non esset transgressio præ-
 cepti, Non furaberis; maximè instituti ad impe-
 diendam proximi notabilem læsionè in suis rebus.

Quæ sint
 peccata ex
 contemptu.

ita sci-
 homz
 s tam-
 n cau-
 ur, &
 Quòd
 o pro-
 tia, vel
 abitur
 uenter
 anoni-
 o Co-
 d cum
 septies
 alioqui
 peccare
 ndum
 mptus,
 lectio-
 contra
 debe-
 . At il-
 huma-
 ut ho-
 s actio
 leoque
 s pec-
 nima)
 catum
 nptu,
 rohi-
 Simi

Observationes cum prædictis regulis coniungenda in iudicio de peccato, an sit mortale: quarum prima est de eo, quod peccatum mortale vulgo diuiditur in septem, quæ dicuntur capitalia.

35. **H**Actenus regulæ iudicandi de peccato, an sit mortale: quibus addendæ sunt nonnullæ observationes, ipsis coniungendæ in tali iudicio: quarum prima est. Quòd vulgo existimatur peccatum mortale diuidi in superbiam, auaritiam, luxuriam, inuidiam, gulam, iram, & acediam: non esse sic intelligendum, quasi vel nulla sint alia peccata mortalia: id enim apertè falsum est: vel quasi illa sint ceteris omnibus peiora: quoniam hæresis (exempli gratia) desperatio, & odium Dei, sunt peiora, quam auaritia & gula: vel demum quasi semper sint, aut sæpius sint mortalia: nam quædam ex eis tantum sunt venialia ex suo genere: vt gula, & secundum quamdam acceptionem, tum ira, tum auaritia, tum etiam acedia sumpta generaliter pro pigritia, quorum explicationem persequimur in praxi, part. 3. tom. 2. cum ad præcepta decalogi suis locis, de singulis inquirimus, sintne mortalia. Vera autem ratio ita diuidendi peccatum mortale est, quòd prædicta omnia peccata, præterquam quòd possunt esse mortalia, istud habeant peculiare, vt multorum aliorum fontes & quasi capita (vnde & peccata capitalia dicuntur) esse possint. Sic enim, cum quædam ex superbia vanæ gloriæ, tamquam ex infecto fonte scaturiant, ac quasi ex parente originem acci

Hæc propriè non sunt mortalia peccata.

accipiant, communiter appellantur filia superbia
feu vanæ gloriæ: quædam item simili de causa, filia
auaritiæ: quædam filia luxuriæ, & sic de cæteris,
prout videri potest apud Nauarrum. in Enchirid.
cap. 23. & suis locis declarabimus in praxi fori Pœ-
nitentialis.

*Obseruatio secunda: de ratione, quâ contingere
potest vt veniale ex suo genere, cen-
seatur mortale.*

Secunda obseruatio est. Peccata venialia, quan-
trocumque sint numero, non posse æquiuale-
re vni mortali: sicut nec pœnæ temporales illis debi-
tæ æquiuale-
re possunt vni æternæ, quæ huic debi-
betur: cum finiti ad infinitum nulla sit proportio.
Ita D. Thomas prima 2. quæst. 88. art. 4. Et confir-
matur, quia cum peccata venialia non sint contra
charitatem, ea nusquam hanc tollunt: etiamsi fer-
uorem ipsius non nihil impediunt, dum per illa au-
gentur affectus rerum terrenarum, quibus depres-
sa voluntas, non solet esse tam prompta, neque tam
feruere in Dei amore quàm alioqui posset: perinde
ac puluisculus in oculum iniectus, non extinguit
quidem, obnubilat tamen visum. Ad constitutio-
nem autem peccati mortalis requiritur, vt ipsum sit
contra charitatem, hæcque spoli-
et peccantem, & faciat æternæ mortis reum: quod omni peccato ve-
niali negatur.

36.
Peccata ve-
nialia num-
quam equi-
ualent vni
mortali.

Si quis obiiciat ex cap. Tres. de pœnit. distinc. 1. 37.
Quæ humana fragilitate, quamuis parua, tamen
crebra subrepunt, si collecta contra nos fuerint, ita
nos grauabunt, & oppriment, sicut vnum aliquod

z num. 6.

Multa venialia ad vnum mortale disponunt.

v ad r.

x par. prior, 6. 7. nu. 7.

Iteratio actuum non variat speciem illius in genere morum.

grande peccatum respondendum est cum Navarro ad idem cap. & non esse ita intelligenda ea verba, quasi plura venialia vnum mortale constituent: sed quod dum multiplicantur, & negliguntur animam ad mortale disponant: sicut vulnus curabile si negligatur fit incurabile, vnde inquit D. Gregorius, lib. 10. moral. cap. 14. Si curare parva negligimus, insensibiliter seducti, audacter etiam maiora perpetramus: parva enim illa, sunt quasi caniculi latrantes, qui quamvis non mordeant, excitant tamen alios maiores domi dormientes, qui mordeant & deuorent, iuxta illud, Ecclesiastici 19. *Qui spernit modica paulatim decidet.* Simili modo ad illud: peccata minima si negligantur, occidunt (quod est D. Augustini exponentis verba Ioan. 3. *Qui incredulus est filio non habebit vitam*) respondet D. Thom. loco cit. v inquit sensum esse peccata venialia dispositiue causare peccatum mortale: nempe impediendo feruorem charitatis, reddendoque hominem tepidum: cui in Apoc. cap. 3. dicitur: *Quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo;* aut etiam inducendo paulatim ad eum legis contemptum, de quo antea dictum est, prout communem annotationem habere Couarruias ait ad cap. Alma mater. de sentent. excommunic. in 6. Quod autem Panormitanus ad cap. Nam concupiscentiam. de constitut. alii que nonnulli dixerunt peccatum veniale per consuetudinem, & frequentiam esse mortale, iuxta illud quod in cap. Vnum orarum distinct. 25. §. criminis, dicitur ebrietatem si assidua sit in eorum (supple criminum capitalium) numero computari: idem Couar. ibidem ex eo reuocavit, quod sola iteratio actus non variat speciem illius in

in genere morum, si ex parte operantis nihil aliud addatur unde talis variatio oriatur: ita ut quintus ac sextus actus sint eiusdem speciei in genere morum, cum tertio & quarto; atque ita mendacium officiosum, aut verbum otiosum saepius iteratum, perinde est veniale centesima vice (si caetera omnia sint paria) ac prima vice prolatum. Illud verò capitali Vnum orarū, glosa ad verbum ebrietas, interpretatur de frequenti actu bibendi: qui quamvis de se tantum sit peccatum veniale: seu (ut in eodem paragrapho habetur) ad minuta peccata pertineat; tamen cum ita assiduus est, ut transeat in studiū & voluntatem inebriandi se, peccatum est mortale, iuxta cap. Ante omnia. dist. 35. & cap. à crapula, de vita & honest. Cleric.

Enimverò si intentio agentis, siue in principio, siue postea per talis peccati iterationem deueniret ad aliquid in quo materia sit sufficiens ad peccatum mortale: ut per iterationem parui furti, ad quantitatem notabilem rei alienae iniquè sibi usurpatae; illud tali furto numero, per quod attingitur ad illam quantitatem notabilem, etiamsi non excedat praecedentia, sitque perinde ac illa, furtum rei valoris tantum modici, ut vnius oboli, peccatum erit mortale ratione praecedentium similium cum quibus in vnum coalescens, & continuatum intentione agentis, constituit, ipsum reum notabilis iniuriae proximo illatae: atque adeo peccati mortalis iuxta primam regulam antè traditam. Huius doctrinae (quam Nauarrus attingit in Enchir. c. 17. nu. 140.) fundamentum est, quod per talem continuationem paruorum furto- rum sibi inuicem succedentium facta sit vna notabilis detentio rei alienae; adeo ut

Multa venialia quomodo fiunt mortalia.

nihil in ea re minus sit, quàm si is qui talia furta cōtinuauit, totam summam simul sumpisset. Idem iudicium est de quouis alio casu, in quo quis grauem proximo iniuriam in bonis siue animi, siue corporis inferre intēdit, per leues iniurias iteratas: aut in quo per omissiones leues iteratas tēditur ad notabilem Dei irreuerentiam. Illa enim ommissio cuius continuatione cum præcedentibus, ad talem irreuerentiam pertingitur, peccatū est mortale; vt cum quis vouit quotidie recitare vnam orationem Dominicam cum salutatione Angelica, si negligit implere votum: primæ quidem omissiones ex paruitate materiæ tantū sunt peccata venialia: sed illa quæ ratione præcedentium, cum quibus continuatur, & in vnam coalescit, continet notabilem Dei irreuerentiam, peccatū est mortale. Quod intellige cum intentio taliter vouentis fuerit applicare tempus ad rem voto promissam: id est, ita obligandi se ad aliquem dictarum orationum numerum, vt non debeat dies effluere, quin semel saltem eas recitet. Nam si intentio esset rem voto promissam applicare ad tempus: ita vt obligatio ultra illud non progrediatur (perinde scilicet ac obligatio recitandi officium diuinum aliquo die occurrens, non progreditur ultra illum diem) neque maneat eo elapso perinde centesima ommissio peccatum esset veniale, ac prima: quia non cōtinuaretur, nec in vnam coalesceret cum præcedentibus. Cuiusmodi intentionem si vouens non habuerit expressam, censetur habuisse tacitam: quando votum emisit in reuerentiam diei assignati; vt quando vouit recitare semel dictam orationem Dominicam cum salutatione

Omissis orationis Dominicæ ex voto debite quomodo sit peccatū mortale.

Ang
tæ V

Te

C

nere

le. Q

tet, e

falle

dò p

mor

actio

sensu

est ta

appr

tion

plen

conf

eum

iden

niale

obie

delib

plen

sequ

tale:

plen

quis

volu

Ang

Angelica, omni die Sabbathi: quia is specialiter beate Virginis cultui dicatur.

Tertia observatio: De ratione quâ idem actus humanus potest successivè esse peccatum veniale, & mortale.

Observatio tertia est: actum liberum, qui in genere entis est idem numero, successivè in genere moris, posse esse peccatum veniale, & mortale. Quod de actu libero à voluntate imperato patet, ex eo quòd narratio fabulosa, quæ ad inutiliter fallendum tempus instituta: inita fuit tantummodo peccatum veniale, in progressu relata ad finem mortaliter malum, fiet peccatum mortale: quia actio induit malitiam finis. Item ex eo quòd motus sensualitatis qui præcedens plenam deliberationem, est tantummodo peccatum veniale, permanens & approbatus à voluntate post perfectam deliberationem, peccatum sit mortale, voluntate in eam plenè consentiente, cum prius semiplenè solum consentiret, ob imperfectionem aduertentiæ ad eum. De elicito verò seu interiore voluntatis actu, idem (nempe successivè posse esse peccatum veniale, & mortale) patet: quia is exerceri potest circa obiectum mortaliter malum: prius quidem cum deliberatione, & aduertentia rationis tantum semiplenà; posterius verò cum omnino plena, & per consequens successivè esse peccatum veniale, & mortale: voluntate scilicet prius semiplenè, & posterius plenè consentiente in tale malum. Neque est quòd quis opponat tunc esse diversum numero actum voluntatis, sicut est intellectus. Id enim nullam vim habe

habere, patet ex eo quòd aliqua cogitatione de nouo accedente circa obiectum, non varietur necessariò circa ipsum actus voluntatis: quia non omnis actus intellectus mouet voluntatem: vt argumento est, quòd eà aliquid amplectente, multi interdum actus intellectus aduersus eam insurgunt, tamquam reclamaciones factæ ad ipsius reuocationem, nec effectum sortiantur: sed eadem in obiectu suum feratur perinde ac antea, contra propriam conscientiam remurmurantem.

Quarta obseruatio: De peccato veniali cuius malitia intra eamdem speciem augetur ex circumstantia.

40. **O**bseruatio quarta est, peccatum ex suo genere veniale, quod sub initium huius cap. descriptum est, numquam posse fieri mortale a ob solam circumstantiam ei addentem malitiam tantum eadem speciei. Sic enim intelligendus est D. Thomas 1.2. quæst. 88. art. 5. cum absolutè dixit peccatum veniale numquam posse fieri mortale ob circumstantiam. Nam id falsum est de veniali ex accidenti, seu ex imperfectione materiæ, vel deliberationis: siquidem imperfectioni illi succedente perfectione, ex veniali fit mortale: vt manifestum est in casu, quo voluntas furandi dilabatur à re modica ad magnam furripiendam: aut à consensu in fornicationem non plenè deliberato ad plenè deliberatum. Falsum etiam est de veniali in ordine ad circumstantiam mutantem peccati speciem, nam peccatum ex obiecto suo veniale essentialiter, ratione finis vel al-

nisi fortè ex superueniente conscientia erronea quæ mortale esse iudicetur
Quomodo ex veniali fiat peccatū mortale.

terius circumstantiæ mutantis speciem, effici potest, accidentaliter quidem, sed tamen verè mortale: vt visio quâ quis sine concupiscentia mulierem curiosè aspicit, peccatum est veniale curiositatis; quæ perseverans vsque ad deliberatam concupiscentiam, efficitur peccatum mortale ex ordinatione ipsius in finem mortaliter malum, malitiâ diuersæ speciei à malitia curiositatis.

Ex qua obseruatione intelligitur peccatum suo ^{41.} genere veniale, numquam fieri mortale, ex eo tantum quòd prius propter se, & posterius propter aliud expetatur. Nam appeti propter se, aut propter aliud, modi sunt, qui etiamsi faciant diuersam speciem in ratione entis naturalis (illud enim facit intentionem finis, & hoc electionem medij, quæ sunt actiones voluntatis specie differentes) non faciunt tamen in ratione entis moralis: cùm ex illis secundum se nõ exurgat diuersa deformitas seu repugnantia ad rectam rationem, morum regulam. Sic igitur mendacium iocosum numquam fit mortale, ex eo tantum quòd prius expetitur propter aliud & tamquam medium: postea expetatur propter se, & tamquam finis: nisi fortè expetatur tamquam finis vltimus, hoc est, omnia in ipsum tamquam in summam beatitudinem Deum referendo, quia talis appetitio nouam acciperet peccati speciem; nempe idololatriæ, vel infidelitatis; quod peccatum cùm sit mortale (ex ordinatione scilicet mediorum in finem, Deo valde iniuriosa) certum est de veniali fieri peccatum mortale. Et quamuis eius generis appetitio vix expressè contingat ob illius absurditatem: tamen videri potest tacitè contingere in iis qui stultè ad aliquid nonnumquam ita

ita afficiuntur, vt decernant omnia referre ad illius conseruationem: parati omnia iura violare ad illud consequendum, vel retinendum: qui quidem affectus peccatum est mortale per antedicta in 1. parte huius capituli, sectione posteriore.

42. Intelligitur adhuc ex eadem obseruatione: quod cum peccatū per intensionē affectus (quia nihil est aliud quā grauitas illius, in qua producitur à voluntate) non mutet speciem: ex veniali non fieri mortale ob solam intensionem actus & affectus voluntatis. Vnde non videtur assentiendum iis, qui docent verbum iocosum, secundum libidinem, quae voluntas ad illud afficitur, posse ita crescere, vt sit peccatum mortale: Nam præterquam quod id durum est, datque occasionem inquietudinis conscientiae (quandoquidem subinde esset dubitandum de peccatis suo genere venialibus, an in eorum perpetratione tanta interuenerit libido quae sufficiat ad peccatum mortale) ipsum ex eo rejicitur, quod peccatum veniale non alio nomine à mortali in infinitum distare dicatur, quàm quod etiam si per intensionem circa suum obiectum in immensum crescat, non perueniat ad mortale; nam si perueniret, nullo modo in infinitum ab eo distare diceretur.

Quia igitur peccatum ex suo genere veniale manens intra limites suae speciei, quantumcumque intendatur, omnem suam malitiam ab obiecto proprio trahit; ex eoque nihil contrahit per quod tantquam charitati oppositum eam destruat (alioquin non esset ex suo genere veniale) non potest effici mortale, nisi per additionem circumstantiae mutantis speciem: de qua re & in genere & in particulari

fatris multis agimus in Praxi fori pœniten. parte 3. to-
mo 1. lib. 4. ferè per totum.

Reliquæ observationes.

Observatio quinta est D. Thomæ 1. 2. quæst. 88. 43.
art. 6. peccatum quod est mortale ex suo ge- Peccatum
nere, fieri posse veniale, non quidem per additio- mortale
nem alicuius, sed per detractionem: aut delibera- quomodo
tionis, vt cum turpis affectus ex plenè delibera- fiat veniale.
tionis, vt cum turpis affectus ex plenè delibera-
to fit semiplenè deñberatus: aut materiæ, vt cum vo-
luntas furandi à re magna ad paruam reuocatur. De-
fectus enim deliberationis & paruitas materiæ, vt
iam in præcedentibus docuimus, facit culpam le-
uem, quæ cum non dissoluat amicitiam cum Deo,
nec mortalis est.

Sexta observatio est: motum cogitationis, vel de- 44.
lectationis secundum se repugnantis præcepto, Quæ cogi-
etiam obliganti ad mortale; sicut ob aliquam cir- tatio vel de-
cumstantiam boni operis excusatur omnino à pec- lectatio tur-
cato, iuxta communiter receptam doctrinam de pis sit sine
eis, qui patiuntur turpes cogitationes in executione peccato
honesti sui muneris, (quale est audiendi confessio- mortali.
nes, vel studendi ad concionandum, &c.) b ita
etiam & à mortali excusari, ob id quod proveniat b De hoc in
à causa venialiter tantum illicita: vt exempli gratia, praxi fori
motum cogitationis, vel delectationis carnalis pro- pœnit. par.
uenientem ex verbis iocosis, & otiosis, aut ex aspe- 3. rom. 1. c. 5.
ctu aliquo inconsiderato, aut ex actione aliqua cu- in exposit. 5.
riosa, non esse iudicandum peccatum mortale; regula.
etiam si prauis esset, & cognitus ex tali causa se-
qui: dummodò tamen quis eiusmodi causis venia-
liter illicitis non occupet se ea intentione, vt dele-
ctatio

ctationem carnalem capiat ex cogitationibus inde prouenientibus. nam si talis delectatio fuerit voluntaria, ea non in sua tantum causa, sed etiam in se mala erit: atque adeo non tantum causa suæ malitia veniali, sed etiam propriâ sua mortali. Dummodo item dictæ delectationi præsentî non præbeatur consensus, complacendo sibi in ea, ac dum periculum consentiendi adesse aduertitur, eadem repudietur, saltem nolendo ipsam: ac cogitationem quoad fieri potest aliò transferēdo. *c.* Ratio autem propositæ obseruationis sumitur ex humana fragilitate, ob quam tales cogitationis, & delectationis motus adeò facile excitantur, vt non videantur in se voluntarij, ne quidem interpretatiuè, donec fuerit illis expressè adhibitus consensus, aut periculum adsit illis expressè consentiendi; vnde cum in sua tantum causa sint voluntarij, non habent plus malitiæ moralis, quàm eadem sua causa habeat.

e In his casibus non dari excusationem à mortali patet ex iis quæ tradidimus in memorata expositione 5. regulæ.

45. De opere mortaliter illicito, nõ potest idem dici, quod de cogitatione est dictum.

Obseruatio septima est: non posse idem, quod iam de cogitatione, & delectatione dictum est, pariter dici de opere secundum se mortaliter illicito. Ratio est quòd huius perpetratio, magis fit in potestate hominis, quàm motus illius, neque homo ipse ceteri possit habere se ad opus passiuè magis, quàm actiuè, sicut censetur se habere ad motus cogitationis, & delectationis. Hinc igitur fit, vt opus nihil habeat, vnde à mortali excusetur; cum alias sufficienter habeat quod ad mortale requiratur, siue ex parte intellectus, qui ex hypothesi plenè ad illud aduertit: siue ex parte voluntatis quæ vult illud saltem indirectè, seu in sua causa (quod voluntarij genus ad peccatum etiam mortale sufficere posse communiter conceditur) siue demum ex parte obiecti, quod

quod ponimus esse mortaliter malum. Quòd si tenuis tantum, & aliquo modo confusa illius aduertentia, consideratiõe præcesserit; quia nõ erit plenè volutarium, nec etiam erit peccatum plusquam veniale: *d* sicut nec erit peccatum ne quidem veniale, si nulla penitus præcesserit illius consideratio, seu aduertentia actualis, etiam si fuerit habitualis: quia nullo modo erit voluntarium, ne quidem eo nomine interpretatiuum, quòd consideratio ipsa haberi debuerit, & potuerit: quandoquidem prima consideratio circa obiectum aliquod quod non est in hominis potestate, nec ab eo exercetur liberè: cum alioqui deberet esse præconsiderata per aliam considerationem, & hæc rursus per aliam, & ita in infinitum, quod absurdum est.

Nota autem obiter (quòd non videtur in hac re silentio prætereundum) operationem, vel omissionem de se illicitam, cuius nulla præcessit consideratio, ne quidem tenuis aut confusa, excusari à peccato tamquam in deliberatam: cum omnis deliberatio sumat initium ab aliqua consideratione circa id, de quo deliberatur: ita vt nulla omnino interueniente circa obiectum aliquod consideratione, nec interueniat deliberatio, quæ ad peccatum necessaria est ex communi doctrina. Et itaque si toto aliquo die festo quis sua libera voluntate domi maneat, etiam si habitu probè sciat eum esse diem festum, in quo audienda sit missa; sed de hac nihil omnino actu cogitauerit, excusatur à peccato transgressionis præcepti Ecclesiastici de audienda tali die Missa: siue causa domi manendi fuerit honesta, siue turpis, iuxta illud, quod docent Caietanus 1. 2. qu. 76. art. 3. Alphonfus à Castro in lib. 2. de lege pœna-

d Ad quod faciunt tradita in 1. parte huius capituli.

*d*ul 30H
ratio mon
oxy qe
à fl
46. aico

Operatio vel ommissio quam non præcessit consideratio, à peccato excusat.

e Eã tradimus in Praxi fori peniten. par. 3. tom. 1. lib. 1. cap. 1.

li cap. 14. proposit. 2. circa 2. conclusionem, & Co-
uarruias ad cap. Alma mater. parte priore. §. 10.
nu. 16. euentum (vt homicidium) non imputari ad
peccatū ei, qui illud inuincibiliter ignorauit, etiā si
vacando rei illicitę causam illi dederit; quia ad ra-
tionem ignorantia inuincibilis alicuius facti, nihil
spectat, quod à causa licita, vel ab illicita proueni-
rit: sed tantū quod humanā diligentia prouideri
non potuerit: sicut non potuit quando considera-
tio illius nullo modo venit in mentem. Quamquā
tamen ex turpi causa sequens, imputabitur ad pec-
catum: non quidem in se, sed in sua causa; siue eo
quod malæ causæ effectus sit. Quod si quis dum
se applicare uoluit alicui negotio, cognouit ex tali
occupatione futurum, vt non aduerteret suo tem-
pore ad præceptum audiendi Missam, non excusa-
bitur à peccato; quia talis inaduertentia culpabilis
est in eo qui prouidens illius periculum, se sponte
ei exposuit: unde eadem inaduertentia tempore
omissionis contingens, non impedit, quia omittens
peccet: quemadmodum si quis apud se retinēs ali-
quid venenosum, sciat periculum esse, ne impru-
denter illud alicui sumendum porrigat, non excu-
satur ab homicidio, ex eo quod postea porrigendo
non aduerterit ad eiusmodi periculum: idēque
iudicandum est, si non sciuerit quidem, probabili-
ter tamen, neque tantū scrupulosè, dubitauerit,
aut tenuem saltem, vel confusam (sufficientem ta-
men ad consultationem inchoādam) habuerit co-
gnitionem de tali periculo & absque diligentia ad-
hibita in eo inuestigando, nullum adesse sine pro-
babilitate crediderit. Namque talis inaduertentia
rationem habet tantū ignorantia vincibilis: cum
sufficiens

f Hoc sub
finem citati
1. cap. expo-
situm est à
nobis.

sufficiens principiū inuestigationis, per quam vinci potuisset, eam præcesserit: nimirum notitia illa tenuis, vel dubitatio. Secus esset autem si sollicitè inuestigans tale periculum, vtendo debita inspectio- ne circumstantiarum personæ, temporis, loci, & occupationis, tandem iudicaret probabiliter, nullum verè adesse: contrariamque dubitationem leuem esse, ac scrupulosam. Nam tunc inaduertentia rationem haberet ignorantia probabilis excusantis à peccato, hinc intelligitur, si quis nullo modo cogitans, aut dubitans de periculo, proiciat lapidem, quem putat esse pomum, & aliquem occidat, non esse reum homicidij; si verò cogitans, aut rationabiliter dubitans de periculo absque alia inuestigatione proiciat, & occidat, reum esse homicidij, & sic de aliis similibus.

Aduerte autem quosdam esse euentus, quorum periculum causæ ipsorum statim manifestat: vt dispersio catapultæ in via publica, periculum homicidij, accensio ignis circa alienas segetes tempore mellis, periculum cõflagrationis eorumdem; atque circa eiusmodi vix contingere inaduertentiam inculpabilem, à peccato excusantem; nisi quòd possit interdum fieri, vt operatio sit adeo subita, vt nulla præcesserit de periculo cogitatio.

Vltima observatio est. Id quod alias peccatum 47. est mortale, non desinere tale esse, ex eo quòd fiat metu: vt prostitutionem pudicitia in puella, non desinere peccatum esse mortale; ex eo quòd hæc ad illam sit inducta metu mortis. Probatur, quia ratio voluntarij ad mortale sufficientis, non tollitur per metum. Quamuis enim quòd metu fit (vt fuga ex prælio, vel mercium abiectio in mare metu

Quædam quorū periculum causæ ipsæ manifestat.

Quod fit metu non desinit esse mortale.

mortis) partim voluntarium, partim inuoluntarium esse dicatur; simpliciter tamen est voluntarium, & secundum quid tantum inuoluntarium, ut D. Thomas habet 1. 2. quaest. 6. art. 6. Et probatur quia est magis voluntarium quam inuoluntarium: cum dicatur, sitque voluntarium efficaci voluntate: id est, ex qua effectus est secutus: inuoluntarium vero ex voluntate inefficaci, seu quae nullum sortita est effectum, velleitalque fuit, non voluntas absoluta. At quod maiori & meliori ex parte tale est, dicitur simpliciter tale, ut Aethiops simpliciter dicitur niger, quia maxima ex parte niger est: licet albos dentes habeat, ex quibus secundum quid albus dicitur. Quod si metus grauis aliquando ab obseruatione legis excusat, id fit non quod metus de se tollat voluntarium sufficiens ad peccatum: sed quod legislator non intendat subditos obligare cum dispendio illo graui, de quo concipitur metus grauis & cadens in constantem virtutem.

Id expositum est a nobis in citato lib. 1. cap. 11.

CAPVTV X.

De prudentia Confessarij in tranquillando Pœnitentis animo agitato scrupulis.

SVMMARIVM.

1. Libertinis utiles sunt scrupuli, timoratis perniciosi.
2. Damna quae scrupuli afferunt.
3. Primum aduersus scrupulos medicina, est animae preparatio ad diuinam gratiam, per confessionem Sacramentalem, humilitatem, & timorem Dei.
4. Lectio librorum piorum